

Kriz Durumlarında Okul Rehberlik Hizmetleri: Covid-19 Pandemisinin Yansımaları*

School Guidance Services in Crisis Situations: Reflections of the Covid-19 Pandemic

Ertuğ Can¹, Urania Nikolayidis²

¹Sorumlu Yazar, Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Türkiye, ertugcan@gmail.com,
(<https://orcid.org/0000-0002-0885-9042>)

²Uzman, MEB İstanbul Maltepe Kadir Has İlkokulu, Türkiye, nikolayidis_47@hotmail.com,
(<https://orcid.org/0000-0003-4287-5211>)

Geliş Tarihi: 31.03.2023

Kabul Tarihi: 28.08.2023

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, bir kriz durumu olan Covid 19 pandemi sürecinde yürütülen okul rehberlik hizmetlerinin mevcut durumunu ortaya koymaktır. Araştırma 2020-2021 öğretim yılında İstanbul'da görevli 15 rehber öğretmen ve 3 okul müdür yardımcısı ile 30 velinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma nitel araştırma deseninde ve durum çalışması modelinde tasarlanmıştır. Araştırma verileri içerik analizi ve betimsel analiz yardımıyla değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre pandemi sürecinde okul rehberlik hizmetlerinin planlanması, etkinliklerin uygulanması, öğrenci ve velilere ulaşma konusunda ve iletişimde güçlükler yaşanmıştır. Ayrıca uzaktan eğitimde ev ortamının etkinlik yürütmede uygun olmaması, veli ve öğrencilerin ilgisizliği, teknolojik araçların kullanımındaki sorunlar, velilerin bilgi eksikliği ve velilere yönlendirme yapılmaması genel güçlükler olarak belirtilmiştir. Okul yöneticileri, rehber öğretmenler ve veliler dijital ortamları etkili kullanma, uzaktan rehberlik etkinlikleri geliştirme, veli ve öğrencilere rehberlik yapılması, psikolojik, sosyal ve duygusal destek, öğrencileri motive etme, uzaktan iletişim ve işbirliği ile ev ortamında eğitim konularında yardıma ihtiyacı bulunmaktadır. Veliler, güçlüklerle karşı aile içi destek ile çocukları motive etme, öğretmenler ise eğitsel, teknolojik ve bireysel yöntemleri kullanmışlardır. Etkili teknoloji kullanımı, kriz yönetimi, e-rehberlik içeriği geliştirme, okul-veli işbirliği ve psikososyal destek ekibi oluşturma konularında yapılacak çalışmalar böylesi kriz durumlarında faydalı olabilir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, kriz durumu, rehberlik, okul rehberlik hizmetleri.

ABSTRACT

The aim of this study is to reveal the current situation of school guidance services during the Covid 19 pandemic, which is a crisis situation. The research was conducted in the 2020-2021 academic year with the participation of 15 guidance counselors and 3 school vice principals working in Istanbul and 30 parents. The research was designed in qualitative research design and case study model. The research data were evaluated with the help of content analysis and descriptive analysis. According to the research findings, there were difficulties in planning school guidance services, implementing activities, reaching students and parents, and communication during the pandemic process. In addition, the inappropriateness of the home environment for conducting activities in distance education, parents' and students' lack of interest, problems in the use of technological tools, parents' lack of knowledge and lack of guidance to parents were mentioned

as general difficulties. School administrators, guidance counselors and parents need help in using digital media effectively, developing distance guidance activities, providing guidance to parents and students, psychological, social and emotional support, motivating students, distance communication and collaboration, and home-based education. Parents used family support and motivating children, and teachers used educational, technological and individual methods to overcome difficulties. Studies on effective technology use, crisis management, e-guidance content development, school-parent cooperation, and the formation of a psychosocial support team may be useful in such crisis situations.

Keywords: Covid-19, crisis situation, guidance, school guidance services.

* Bu araştırma 20-22 Haziran 2022 tarihlerinde Ege Üniversitesi'nde düzenlenen IX. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi (EJER Congress2022)'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Eğitim öğretim faaliyetlerinin etkililiğinde okul rehberlik hizmetlerinin önemi ve gerekliliği yadsınamaz bir gerçektir. Rehberlik, bireyin kendini gerçekleştirmesine ve bir bütün olarak gelişmesine yardım eden, okul içinde ve okul dışında planlı olarak uzman kişilerce yürütülmesi gereken profesyonel bir meslektir (Kepçeoğlu, 1995; Kuzgun, 2009; Özoğlu, 1977; Tan, 1992). Profesyonellik ve uzmanlık gerektiren rehberlik faaliyetlerinin okullarda yürütülmesinde ve etkililiğinde yönetici, öğretmen, veli ve öğrencilerin işbirliği, eşgüdümü ve ortak anlayışına ihtiyaç bulunmaktadır.

Okullarda yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, kendini tanıyan, kendine sunulan eğitsel ve meslekî fırsatları değerlendirebilen, sorumluluk alabilen bireyler yetiştirilmesini ve bireylerin toplum içinde sağlıklı bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmeleri için sosyal, duygusal, akademik ve kariyer gelişimlerini desteklemeyi amaçlamaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2020). Öğrenci kişilik hizmetleri içinde özel bir yeri olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, öğrencilerin öğretimle ilgili ihtiyaçlarının yanında toplumsal ve ruhsal ihtiyaçlarına da odaklanmaktadır (Bakırcıoğlu, 2000). Görüldüğü gibi, okul rehberlik hizmetleri sadece eğitsel ihtiyaçlardan doğmamıştır. Aynı zamanda bireyin topluma uyumu, duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçları da okul rehberlik hizmetlerini önemli hale getirmektedir. Çünkü okul rehberlik hizmetleri kapsamında destek hizmetler, gelişimsel ve önleyici hizmetlerin yanında iyileştirici hizmetler ile de öğrencilerin gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek problemlerin çözümüne yardımcı olmak amaçlanmaktadır (MEB, 2020).

Normal dönemlerde okullarda yürütülen rehberlik faaliyetlerinin etkililiği, yürütülme biçimi ve hizmetlerin sunumu, doğal olarak kriz durumlarında yürütülen rehberlik faaliyetlerinden farklılık gösterebilir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO, 2023) verilerine göre, 2020 yılı başında küresel düzeyde bütün alanlarda etkili olan Covid 19 pandemisi okul kapanmalarına neden olmuş ve etkileri uzun sürmüştür. Pandemi sonrasında okulların çoğunun açılmasına rağmen 1,5 milyardan fazla öğrencinin bu süreçten olumsuz etkilendiği ve 2030 yılına yönelik eğitim kazanımlarının kaybedildiği belirtilmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF, 2020), Covid 19 pandemisinin etkilerinin uzun süreceği öngörüsünde bulunarak risk altındaki ve dezavantajlı öğrencilerin eğitim hizmetlerine erişiminin sağlanmasını, bu amaçla eğitimin kesintisiz sürdürülebilmesi için öğrencilerin internet erişimi ve araç gereç bakımından desteklenmesini önermektedir. Bu süreçte pandemiden en çok etkilenen eğitim hizmetlerinin normale dönmesinde okul rehberlik hizmetlerine önemli sorumluluklar düşmektedir.

Kriz beklenmedik ancak tahmin edilebilir anlık bir olay olarak tanımlanabilir. Kriz toplumların ve kurumların normal işleyişlerini ortadan kaldırmakta ya da olumsuz etkilemektedir. Covid 19 Pandemisinin de bu anlamda bir kriz durumu olduğu düşünüldüğünde toplumun tüm alanlarında olduğu gibi eğitim öğretim hizmetlerini de kesintiye uğratmıştır. Krizden en az olumsuzlukla çıkabilmek için krizlerin olası nedenlerinin iyi bilinmesi ve buna

hazırlıklı olunması önemlidir. Kriz durumları doğal, ekonomik, politik ve yasal, toplumsal ve teknolojik olmak üzere dış faktörler ile kurumun yönetimi ve yapısından kaynaklanan iç faktörlerden kaynaklanabilir (Vergiliel Tüz, 2014). Covid 19 pandemisi de dahil olmak üzere tüm krizlerde kriz öncesi, kriz anı ve kriz sonrasında alınacak tedbirlerle olası olumsuzluklar en aza indirilebilir. Vergiliel Tüz'ün (2014) belirttiği gibi, krizin nedenleri ne olursa olsun iyi bir kurumsal yönetim, krizi tahmin edebilir ve krize karşı yönetim yapısı hazırlayabilir. Eğitimde yaşanabilecek krizlerin etkilerinin azaltılmasında okul rehberlik hizmetleri ve okul rehber öğretmenlerinin büyük önemi bulunmaktadır. Okul rehber öğretmenlerinin iyileştirici hizmetler olarak psikososyal hizmetler kapsamında “doğal afetler ile kaza, ihmal, istismar, intihar, şiddet, savaş, göç ve salgın hastalıklar gibi zorlu yaşam olaylarında öğrenci, aile ve öğretmenlere psikolojik ve sosyal destek sağlaması” gerekmektedir (MEB, 2020). Bu bağlamda, Covid 19 sürecindeki zorlu yaşam koşullarında okul rehber öğretmenlerinin öğrenci, aile, öğretmen, yönetici ve hatta topluma karşı önemli düzeyde görev ve sorumlulukları olduğu söylenebilir.

Pandemi döneminde eğitim süreci ile ilgili yürütülen bazı araştırmaların ilkokullarda görevli okul yöneticilerinin Covid 19 pandemi sürecinde eğitimin sürdürülmesinde yaşadıkları çatışmalar (Aydın Güngör & Çeri, 2022), Covid-19 pandemi sürecinin öğrenci, öğretmen ve velilere etkileri (Tuzgöl Dost vd., 2022), okul yönetimine yansımaları (Can & Ozan, 2022), EBA üzerine etkileri (Can & Ozan, 2021) ile ilgili olduğu görülmektedir. Ancak Covid 19 pandemi sürecinde okul rehberlik hizmetleri ile ilgili yeterli düzeyde araştırma yapılmadığı, yürütülen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu ve genellikle psikolojik danışma üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Araştırmalar arasında, pandemi sürecinde psikolojik danışman görüşlerine göre rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri (Büyükcura & Filiz, 2022; Erzen, 2021), uzaktan eğitim sürecinde psikolojik danışmanların yürüttükleri rehberlik ve psikolojik danışma çalışmaları (Çetin Dalgıç vd., 2021), pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin rehberlik hizmetlerinden yararlanma durumu (Akyay & Yıldızhan, 2022), uzaktan eğitime ilişkin psikolojik danışman görüşleri (Topal vd., 2022), pandemi sürecinde uzaktan eğitim ile yürütülen okul rehberlik ve psikolojik danışma programlarının etkililiği (Kaplan & Şentürk, 2022) ile ilgili olduğu görülmektedir. Ayrıca uzaktan eğitim sürecinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili okul yöneticilerinin ve psikolojik danışmanların beklentileri (Koç & Kaçdi, 2022), pandemi sürecinde çevrimiçi psikolojik danışma uygulamaları ve süpervizyon ile ilgili psikolojik danışmanların görüşleri (Koçyiğit Özyiğit & Erkan Atik, 2021), pandemi sürecinde çevrim içi psikolojik danışma ve bu süreçte uyulması gereken etik kuralları ve öneriler (Poyrazlı & Can, 2020), psikolojik danışmanların pandemi döneminde uzaktan eğitim ile ilgili deneyimleri (Öztan Ulusoy ve Cihangül, 2021), psikolojik danışmanların Covid-19'a, yüz yüze ve çevrimiçi psikolojik danışma yapmaya, yüz yüze ve çevrimiçi eğitim almaya ilişkin görüşlerinin (Yüksel Şahin, 2021), incelendiği görülmektedir. Araştırma sonuçları, pandeminin eğitimde olumsuz etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Pandeminin öğrenci, öğretmen ve velileri bireysel, akademik ve ilişki bakımından olumsuz etkilediği (Tuzgöl Dost vd., 2022), belirtilmektedir. Araştırmalarda genellikle psikolojik danışmanların görüşlerine başvurulduğu, çalışmaların çevrimiçi psikolojik danışma üzerine yoğunlaştığı, bir durum tespiti yapılmaya çalışıldığı ve genellikle nitel araştırma yöntemlerine göre yürütüldüğü görülmektedir.

Bu araştırmanın mevcut araştırmalardan en önemli farklılıklarından biri pandemi sürecinde rehber öğretmen ve okul yöneticilerine ek olarak veli görüşlerine de yer verilerek bütünsel bir yaklaşımla okul rehberlik hizmetleri üzerine yoğunlaşmış olmasıdır. Araştırma pandemi sürecinde yürütülmekte olan okul rehberlik hizmetlerinin mevcut durumunun okul yöneticisi, öğretmen ve veli görüşlerine göre belirlenmesi ve elde edilecek sonuçlara bağlı olarak gelecekteki olası kriz durumları için okul rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik öneriler sunulması bakımından önemli görülmektedir. Dünyayı derinden etkileyen Covid 19 pandemisi etkileri nedeniyle bir kriz durumu olarak ele alınabilir. Bu kriz döneminin atlatılmasında okul rehberlik hizmetlerinin büyük rol ve fonksiyonları bulunmaktadır. Araştırma bir kriz durumu olan pandemi süreci ile ilgili olmakla birlikte, elde edilecek sonuçların

gelecekteki olası kriz durumlarında (deprem, göç, sel, savaş, yangın, salgın hastalıklar vb.) daha etkili bir rehberlik hizmeti sunulması ve hazırlıklı olma bakımından yararlı olacağı varsayılmaktadır. Nitekim 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi esnasında da kriz durumunda rehberlik hizmetlerinin önemi ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda krize müdahale sürecinde okul rehberlik hizmetlerinin durumunun incelenmesi önemlidir.

Bu araştırmanın amacı Covid 19 pandemi sürecinde yürütülen okul rehberlik hizmetlerinin durumunu ortaya koymaktır. Araştırmanın problem cümlesi, Covid 19 pandemisinde öğretmen ve veli görüşlerine göre okul rehberlik hizmetleri nasıl yürütülmüştür? Şeklinde ifade edilerek şu sorulara yanıt aranmıştır: Covid 19 pandemisinde;

1. Okul rehberlik hizmetlerinde karşılaşılan güçlükler nelerdir?
2. Okul rehberlik hizmetlerinde karşılaşılan güçlükleri aşmada kullanılan yöntem ve teknikler nelerdir?
3. Okul rehberlik hizmetleri kapsamında en çok ihtiyaç duyulan konular nelerdir?
4. Okul rehberlik hizmetlerinin etkililiği için neler yapılabilir?

YÖNTEM

Araştırma nitel araştırma yöntemi kapsamında durum çalışması modeli esas alınarak yürütülmüş, pandemi döneminde çevrim içi olarak gerçekleştirilen okul rehberlik hizmetleri bir durum olarak ele alınmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırma 2020-2021 öğretim yılında İstanbul'da görevli 15 rehber öğretmen, rehberlik hizmetlerinden sorumlu üç müdür yardımcısı ve 30 velinin gönüllü katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenler ve müdür yardımcılarının özellikleri incelendiğinde, araştırmaya 14 kadın, dört erkek olmak üzere 18 kişi katılım sağlamış olup üç kişi rehberlik hizmetlerinden sorumlu müdür yardımcısı, 15'i rehber öğretmen olarak görev yapmaktadır. Katılımcılardan dokuz kişi lisans, dokuz kişi de yüksek lisans mezunudur. Katılımcıların tamamı 10 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir. Araştırmaya katılan velilerin ise 28'i kadın, ikisi erkek olup, 17'si bir işte çalışmamaktadır. Velilerin öğrencilerinin 13'ü ortaokulda, 17'si ise ilkokulda öğrenim görmektedir.

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde uygun örnekleme yöntemi esas alınmıştır. Böylece araştırmacılar pandemi sürecinde yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumu incelemeye çalışmışlardır. Katılımcı öğretmenler bu alanda çalışan ve rehberlik hizmeti yürüten rehber öğretmenlerdir. Okul müdür yardımcıları da okul rehberlik hizmetlerinden sorumludur. Veliler ise öğrencileri pandemi sürecinde uzaktan eğitim gören gönüllü kişilerden oluşmaktadır. Araştırmacılar da gerek pandemi sürecinde gerekse pandemi öncesinde okul rehberlik hizmetlerinde aktif çalışmalar yürütmüşlerdir. Yani tüm katılımcıların ve araştırmacıların araştırma durumu ile ilgili bilgileri ve deneyimleri bulunmaktadır. Bu durum araştırmanın amacına uygun olarak daha derinlemesine veriler elde edilmesine ve verilerin yorumlanmasına önemli katkılar sağlamıştır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri toplanmadan önce 6 açık uçlu sorudan oluşan taslak görüşme formu geliştirilmiş, pilot uygulama ve uzman görüşü alınmıştır. Analizler sonucunda görüşme formunun 5 soruluk kişisel bilgi formu ve 4 açık uçlu sorudan oluşmasına karar verilmiştir. Veri toplama aracı için Kırklareli Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulundan 20.11.2020 tarih ve 35523585-199-E.17400 sayılı etik kurulu onayı alınmıştır. Araştırma verileri pandemi koşulları nedeniyle çevrimiçi ortamda görüşmeler yardımıyla toplanmıştır.

Araştırmada katılımcılara yöneltilen sorular şu şekilde belirlenmiştir: Pandemi sürecinde;

1. Okul rehberlik hizmetlerinde karşılaşılan güçlükler nelerdir?
2. Okul rehberlik hizmetlerinde karşılaştığınız güçlükleri aşmada kullandığınız yöntem ve teknikler nelerdir?
3. Okul rehberlik hizmetleri kapsamında en çok ihtiyaç duyduğunuz/duyulan konular nelerdir?
4. Okul rehberlik hizmetleri nasıl olmalıdır? Etkililiği için neler yapılabilir?

2.3. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde içerik analizi ve betimsel analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Katılımcı görüşleri tema ve alt temalara ayrılarak analiz edilmiştir. İçerik analizinde katılımcı görüşleri esas alınarak temalar, alt temalar ve kodlar ortaya çıkarılmaktadır (Corbin & Strauss, 2008; Patton, 2015). Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre, nitel araştırma verilerinin analizinde öncelikle verilerin kodlanarak temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanarak yorumlanması şeklinde aşamalar takip edilmektedir. Araştırma verilerinin analizi bu aşamalara uygun gerçekleştirilmiş, veri toplama sürecinin ve veri analizinin objektif gerçekleştirilmesine dikkat edilmiştir. Veri analizi sürecinde eğitim bilimleri alanında uzman üç araştırmacının görüşlerinden yararlanılmıştır. Analizler sonucunda öğretmen ve müdür yardımcısı görüşleri için 4 tema, 13 alt tema ve 70 kod, veli görüşleri için de 4 tema 9 alt tema ve 62 kod belirlenmiştir. Betimsel analiz kapsamında ise bulgular bölümünde katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmış ve kodlanarak sunulmuştur.

2.4. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerlik ve güvenirliliğini sağlamada, Yıldırım ve Şimşek (2013) ile Lincoln ve Guba'nın (1985) belirttiği gibi aktarılabilirlik, tutarlılık, teyit edilebilirlik ve inandırıcılık kriterleri esas alınmıştır. Bu kapsamda araştırma sürecinde uzman desteği alınmış, veli ve öğretmen görüşlerine başvurulmuş, elde edilen bulgular doğrulamak amacıyla katılımcılara gönderilmiş ve katılımcı görüşleri ayrıntılı olarak betimlenmiştir. Verilerin analizi sonucunda araştırmacıların oluşturduğu tema, alt tema ve kodlar eğitim bilimleri alanında uzman 3 akademisyenin görüşüne sunulmuş ve yeniden değerlendirilmiş, uzman eşleştirmeleri ile araştırmacıların eşleştirmeleri sonucunda tema, alt tema ve kodların büyük oranda uyumlu olduğu görülmüştür. Temalarla ilişkili kodların kendi içindeki tutarlılığı ve temalarla yeniden ilişkilendirilmesi gerçekleştirilmiştir (Bogdan & Biklen, 1998; Corbin & Strauss, 2008; Creswell, 2015). Kodlama işleminin güvenirliliği için, Miles ve Huberman'ın (1994:64), [Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)] x 100, formülünden yararlanılmıştır. Öğretmen ve müdür yardımcısı görüşleri için kodlayıcılar arasındaki uyum, [Güvenirlik = 63 / (63 + 7)] x 100 = .90 olarak bulunmuştur. Veli görüşleri için kodlayıcılar arasındaki uyum ise [Güvenirlik = 57 / (57 + 5)] x 100 = .92 şeklinde belirlenmiştir. Miles ve Huberman'a (1994) göre, kodlayıcılar arasındaki güvenirliliğin %70 ve üzerinde olması, görüş birliğinin yüksek ve kodlamanın güvenilir olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın geçerliliğini sağlamada, Creswell'in (2015) vurguladığı gibi, bulguların temalara bağlı yorumlanması, tema ve kodların tutarlılığı için içsel homojenlik ve dışsal heterojenlik kriterleri dikkate alınmış, ayrıca araştırma sürecinin bütün basamakları yöntem bölümünde detaylı olarak açıklanmış, katılımcı görüşlerinden alıntı yapılarak yorum katılmadan sunulmuştur. Araştırmanın geçerliliği ve güvenirliliğini sağlamak için verilerin analizi sonucunda rehber öğretmen görüşleri RÖ1, RÖ2, RÖ3..şeklinde, müdür yardımcısı görüşleri MY1, MY2, MY3, veli görüşleri ise V1, V2, V3.. şeklinde kodlanarak bulgular bölümünde sunulmuştur. Araştırmacıların okul rehberlik hizmetleri ile ilgili teorik ve uygulamalı olarak çalışmalar yürütmüş olmaları da araştırmanın güvenirliliğine olumlu katkı sağlamaktadır.

BULGULAR

Bu bölümde alt problemlere uygun olarak öğretmen ve veli görüşlerine göre ortaya çıkan tema, alt tema, kodlar ve görüş sayıları ile katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Covid 19 pandemisinde okul rehberlik hizmetlerinde karşılaşılan güçlükler nelerdir?” şeklinde ifade edilmiş olup, katılımcı görüşlerine ilişkin tema, alt temalar, kodlar ve görüş sayıları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Güçlükler Temasına Bağlı Alt Tema, Kodlar ve Görüş Sayıları

Tema	Katılımcı	Alt Tema	Kodlar	(f)	
Çevrimiçi Rehberlik Hizmetlerinde Güçlükler	Öğretmenler	Öğretim Süreci	Görüşmeleri Yapamama	4	
			Öğrenciyi Takip Edememe/Ulaşmada Güçlük	2	
			Özel Eğitim Öğrencilerini İzleyememe	1	
			Çevrimiçi İçerik Eksikliği	1	
			Etkili Olmaması	1	
		Rehber Öğretmenlerin Çevrimiçi Etkinlik	2		
		Rehberlik Etkinlikleri	Yürütmede Yeterli Olmaması	2	
			Çevrimiçi Etkinlik Yapılamaması	1	
			Katılımın Yeterli Olmaması	1	
			Çevrimiçi Eğitimin Etkileri	Kaygı	1
	Farklı Beklentiler		1		
	Veliler	Öğrenme Ortamı	Veli Ve Öğrenci İlgisizliği	1	
			Ev Ortamının Uygun Olmaması	1	
			Sanal Sınıfların Kalabalık Olması	1	
			Teknik Altyapı Sorunları	Teknik Sorunlar Yaşanması	1
			Altyapı Yetersizliği	1	
		Hizmetlerin Sunumu	Uzaktan İletişim Kuramama	3	
			Okul Rehberlik Hizmetleri Hakkında Bilgi Sahibi Olmama	1	
			Rehber Öğretmenlerin Çok Fazla Sayıda Öğrenci İle Uğraşması	1	
			Çevrimiçi Rehberlik Etkinlikleri	Çevrimiçi Görüşme, Rehberlik Beklentisi	3
Çevrimiçi Rehberlik Etkinlikleri			Çevrimiçi Seminer Ve Toplantı Yapılamaması	1	
Erişim	Uygulamalara Erişim Zorluğu	1			
	Maddi Zorluklar	1			

Tablo 1 incelendiğinde, öğretmenlerin çevrimiçi rehberlik hizmetlerinde güçlükler temasına bağlı görüşleri incelendiğinde, beş alt temanın oluştuğu görülmektedir. Öğretmenler, öğretim süreci alt teması altında görüşmeleri yapamama (f=4), öğrenciyi takip edememe, öğrenciyi ulaşmada güçlük (f=2), özel eğitim öğrencilerini izleyememe, çevrimiçi içerik eksikliği ve uzaktan öğretim sürecinin etkili olmaması, şeklinde görüşler belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların “*öğretim süreci*” alt teması ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Öğrencilerle ve velilerle bireysel görüşmeleri yapamamak, devamsız öğrencilerin takibi ve geri döndürülmesi yönünde yaşanan zorluklar, BEP toplantılarının ve kaynaştırma öğrencilerinin takibinin yapılmasında zorluklar” (RÖ2).

“Online yapılabilecek etkinlikler konusunda eksik olduğumu fark ettim” (RÖ3).

“Yüz yüze eğitimde küçük grup çalışmaları, sosyal beceri etkinlik uygulamaları fiziksel yakınlık gereken etkinlikler sebebiyle yapamadım. Canlı dersler için uzaktan eğitimde kullanılabilir rehberlik içerikleri yeterli olmadığı için kendi çabamla içerik oluşturdum” (RÖ8).

“Yüz yüze olmadığından tam olarak güçlü bir çalışma olmuyor” (RÖ12).

“Özel eğitim öğrencilerini izlemede sorunlar yaşandı” (RÖ16).

Tablo 1’de görüldüğü gibi, öğretmenler, rehberlik etkinlikleri alt teması altında rehber öğretmenlerin çevrimiçi rehberlik etkinlikleri yürütmede yeterli olmadıklarını (f=2), çevrimiçi etkinlik yapılamadığını (f=2) ve rehberlik etkinliklerine katılımın yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların *“rehberlik etkinlikleri”* konusundaki görüşleri şunlardır:

“Rehber öğretmenlerin çevrimiçi rehberlik uygulamaları, etkinlikleri düzenleme, öğrenci ve velilere yardımcı olma konusunda yeterli olmadığını gözlemledim” (RÖ3).

“Yüz yüze bireysel görüşmeler, şartlar nedeniyle zorluk yaşattı” (RÖ13).

“Öğrenci ve veliler etkinlik, uygulama ve görüşmelere yeterli katılımı sağlayamadılar” (RÖ15).

Tablo 1’e göre, öğretmenler çevrimiçi eğitimin etkileri alt teması altında kaygı yaşadıklarını, farklı beklentiler olduğunu, veli ve öğrencilerin bu süreçte ilgisiz davrandıklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların *“çevrimiçi eğitimin etkileri”* konusundaki görüşleri şunlardır:

“Özellikle veliler öğrencilerin ders çalışmalarını sağlama ve davranış sorunlarını çözmeme şeklinde farklı beklentiler içinde olmaktadır” (RÖ4).

“Bu süreçte hastalanma endişesi ortaya çıktı” (RÖ1).

“Veli ve öğrenciler rehberlik etkinliklerine karşı ilgisiz davranmaktadırlar” (MY11).

Tablo 1’de görüldüğü gibi, öğretmenler öğrenme ortamı alt teması altında, ev ortamının uygun olmadığını ve sanal sınıfların kalabalık olduğunu belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların *“öğrenme ortamı”* alt teması ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Öğrenciler evde olduğunda rehber öğretmenlerin görüşmeler yapamadıklarını gözlemledim” (MY6).

“Sanal sınıflar kalabalık olduğu için rehberlik uygulamaları ve görüşmeler güçlükle yürütülmektedir”(RÖ7).

“... öğrencilerin ev ortamında "duyarlar" endişesiyle tedirgin olup konuşamamaları, rehberlik etkinliklerini olumsuz etkilemektedir”(Ö17).

Tablo 1’de görüldüğü gibi, öğretmenler teknik altyapı sorunları alt teması altında teknik sorunlar yaşandığını ve altyapının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bir katılımcının bu konu ile ilgili görüşü şu şekildedir:

“Online olması nedeniyle internet bağlantı sorunları yaşantı, teknik altyapı kaynaklı sorunlar oldu.... (Ö17).

Görüldüğü gibi öğretmenler, bu süreçte görüşmeleri ve etkinlikleri planlayamama, hastalanma endişesi, uzaktan eğitime uygun etkinlik gerçekleştirilememesi, öğrenciye ve velilere ulaşamama, ev ortamının etkili rehberlik hizmeti sunmaya elverişli olmaması, veli ve öğrencilerin ilgisizliği, bazı etkinlik ve içeriklerin uzaktan sunulmaması, etkili olmaması, şeklinde güçlükler yaşadığını belirtmişlerdir.

Tablo 1’de, velilerin çevrimiçi rehberlik hizmetlerinde güçlükler temasına bağlı görüşleri incelendiğinde, çevrimiçi rehberlik hizmetleri teması altındaki görüşlerinin hizmetlerin sunumu, çevrimiçi rehberlik etkinlikleri ve erişim alt temalarında toplandığı görülmektedir. Veliler hizmetlerin sunumu alt teması altında uzaktan iletişim kuramadıklarını (f=3), okul rehberlik hizmetleri hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ve rehber öğretmenlerin çok fazla sayıda öğrenci ile uğraşmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların “*hizmetlerin sunumu*” alt teması ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Uzaktan iletişim sağlamada sorunlarımız oldu” (V2).

“Okul rehberlik hizmetlerinin pandemi döneminde görev yaptığının farkında değilim”

“Rehber öğretmenlerin çok fazla çocuk ile ilgilenmek zorunda kalması, önemli güçlüklerden biridir” (V15).

Tablo 1’de görüldüğü gibi, veliler çevrimiçi rehberlik etkinlikleri alt teması altında karşılaştıkları güçlükler olarak çevrimiçi görüşme yapılamaması ve rehberlik beklentisi olduğu (f=3), çevrimiçi seminer ve toplantıların yapılamadığını belirtmektedir. Bazı katılımcıların “*çevrimiçi rehberlik etkinlikleri*” konusundaki görüşleri şunlardır:

“Okul yönetimi ve öğretmenden akışın zorluğunun farkında destek online toplantı-görüşme bekledik ama hiç temasımız olmadı” (V25).

“... Öğrencilerle öğretmenin ders dışında kısa süreli de olsa bireysel online görüşme talebi etmesini bekledik” (V26).

“... sınıf bazında online seminer ve toplantılar düzenlenebilirdi, etrafımda çoğu velinin çok büyük sıkıntılar yaşadığını gözlemledim” (V29).

“Bizler talep etmeden velilere yardım edilmesini isterdim” (V30).

Tablo 1’de görüldüğü gibi, veliler erişim alt teması altında ise çevrimiçi uygulamalara erişim zorluğu ile maddi zorluklar yaşandığını belirtmişlerdir. İki katılımcının “*erişim*” konusundaki görüşleri şu şekildedir:

“Bağlantı kopukluğu nedeniyle rehberlik çalışmalarına erişim sorunları yaşandı” (V8).

“Maddi olarak çok zorlandık” (V22).

Görüldüğü gibi, velilerin okul rehberlik hizmetleri ile ilgili karşılaştıkları güçlükler arasında uzaktan iletişim zorluğu, rehberlik hizmetlerinin varlığı hakkında bilgisi olmama, okul yönetimi ve öğretmenlerin uzaktan iletişim kuramamaları, ders dışı iletişim sağlanamaması, gerekli yönlendirmenin yapılmaması olarak sıralanmıştır.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problem, “Covid 19 pandemisinde okul rehberlik hizmetlerinde karşılaşılan güçlükleri aşmada kullanılan yöntem ve teknikler nelerdir?” Şeklinde ifade edilmiş olup, katılımcı görüşlerine ilişkin tema, alt temalar, kodlar ve görüş sayıları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Güçlülere Karşı Yöntemler Temasına Bağlı Alt Tema, Kodlar ve Görüş Sayıları

Tema	Katılımcı	Alt Tema	Kodlar	(f)
Güçlülere Karşı Yöntemler	Öğretmenler	Eğitsel Yöntemler	Etkinlik ve Seminerler Düzenleme, Katılma	7
			Etkili İletişim Sağlama	4
			İçerik Oluşturma	1
			Öğrencileri Motive Etme	1
			Uzaktan Öğretim Tekniklerini Kullanma	2
	Teknolojik Yöntemler	Bireysel Yöntemler	Çevrimiçi Platformları Kullanma	1
			Teknolojik Destek Sağlama	1
			Stresle Başetme	1
	Veliler	Bireysel Yöntemler	Motive Etme	1
			Bireysel Çözüm	1
			Sorunun Çözümüne Düşünme	1

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde rehberlik uygulamalarında karşılaştıkları güçlülere karşı kullandıkları yöntemlere ilişkin eğitsel yöntemler, teknolojik yöntemler ve bireysel yöntemler olmak üzere üç alt temanın oluştuğu görülmektedir. Öğretmenler eğitsel yöntemler alt teması altında etkinlik ve seminerler düzenleme ve bu tür etkinliklere katılım sağlamaya çalıştıkları (f=7), etkili iletişim sağladıkları (f=4), çevrimiçi eğitime uygun içerik oluşturarak öğrencileri motive etmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların “eğitsel” boyutunda belirttikleri görüşler şunlardır:

“Farklı kitaplar ve kaynaklar araştırıp, edinerek etkinlik içerikleri oluşturdum. Psiko eğitim uygulamaları, bireysel görüşmeler, uzaktan eğitimde canlı ders, rehberlik çalışmaları gerçekleştirdim” (Ö8).

“İhtiyaçlara göre online seminer düzenledim, online bireysel görüşmeler yaptım, e-twinning projeleri ile ilgilendim” (Ö9).

“Sınıf rehber öğretmenleri ile işbirliği sağlamaya çalıştık” (MY11).

“Planlamaya uygun olarak okullar açık olduğunda yüz yüze, kapalı olduğunda ise uzaktan sınıf rehberlik çalışmaları gerçekleştirildi” (Ö13).

“İletişimi kuvvetlendirmeye çalıştım, katılım için öğrencileri motive ettim. Öğrencilere telefonla ulaşıp online derslerle görüşmeye çalıştım. Yıllık plana uygun olarak rehberlik çalışmalarını devam ettirdim” (Ö15).

“Rehberlik dersleri, seminer çalışmaları, bireysel öğrenci ve veli görüşmeleri gerçekleştirdim” (Ö18).

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmenler, teknolojik yöntemler alt teması altında uzaktan öğretim tekniklerini kullanma (f=2), çevrimiçi platformları kullanma ve teknolojik destek sağlama şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bireysel yöntemler alt teması altında ise stresle başetme kapsamında nefes egzersizleri uyguladıkları görülmektedir. Bazı katılımcıların “teknolojik yöntemler” ve “bireysel yöntemler” boyutunda belirttikleri görüşler şunlardır:

“Anksiyete, ders devamsızlığı, yas konularında çalışmalar yaptım. Sakinleştirici nefes egzersizleri konusunda bilgilendirmede bulundum” (Ö1).

“Çevrimiçi ortamda sınıf çalışmaları, telefon görüşmeleri, çevrimiçi okul tanıtımları, okulda bireysel görüşmeler, çevrimiçi bireyi tanıma teknikleri, sosyal medya ve EBA üzerinden bilgilendirme ve afiş çalışmaları paylaşımı, whatsapp sınıf veli gruplarından bilgilendirme paylaşımı yapıldı” (Ö2).

“Online iletişim araçları ve Web 2.0 araçlarının kullanımı konusunda eğitimler aldım” (Ö13).

“Stres yönetimi, gevşeme yöntemleri, ailelerle kaygı yönetimi, uyku bozuklukları konularında çalışmalar yaptım” (Ö17).

Görüldüğü gibi, öğretmenler karşılaştıkları güçlükleri aşabilmek için uzaktan öğretim yöntemlerini öğrenme, farklı etkinlik ve uygulamalardan yararlanma, uzaktan okul, veli ve öğretmen işbirliğini sağlama ve çevrimiçi ortamda öğrencileri motive etmeye çalıştıklarını belirtmiştir. Elektronik ortamda öğrenci ve veliler ile bireysel ve grupla görüşmeler, seminerler ve etkinlikler gerçekleştirdiklerini belirtmiştir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi, veliler çevrimiçi rehberlik hizmetlerinde karşılaştıkları güçlükler karşılıklı kullandıkları yöntemleri bireysel yöntemler alt teması altında motive etme, bireysel çözüm ve sorunların çözülemeyeceğini düşünme şeklinde genellikle bireysel yöntemleri belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların “bireysel yöntemler” alt teması ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Çocukları kendimiz motive etmeye çalıştık” (V8).

“Onlara ihtiyaçlarını net bir şekilde ileterek çözüm konusunda yardım istedim. Ancak sonuç alamadım” (V13).

“Geç de olsa okul yönetimi ile bu konuda görüştim. Ama bakanlıktan bu konu ile ilgili bir şey yapılmadığı için bize de zamanında bir dönüş olmadı” (V29).

“Rehberlik öğretmenini tanımıyoruz...” (V30).

Velilerin okul rehberlik hizmetleri ile ilgili karşılaştıkları güçlükler arasında uzaktan iletişim zorluğu, rehberlik hizmetlerinin varlığı hakkında bilgisi olmama, okul yönetimi ve öğretmenlerin uzaktan iletişim kuramamaları, ders dışı iletişim sağlanamaması, gerekli yönlendirmenin yapılmaması olarak sıralanmıştır. Veliler karşılaştıkları güçlükler karşısında yalnız bırakıldıklarını düşünerek güçlükleri aşmak için aile içi destek ve çocukları motive etme yöntemlerini kullanmışlardır.

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmadaki üçüncü alt problem, “Covid 19 pandemisinde okul rehberlik hizmetleri kapsamında en çok ihtiyaç duyulan konular nelerdir?” şeklinde ifade edilmiş olup, katılımcı görüşlerine ilişkin tema, alt temalar, kodlar ve görüş sayıları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

Öğretmen Görüşlerine Göre İhtiyaçlar Temasına Bağlı Alt Tema, Kodlar ve Görüş Sayıları

Tema	Katılımcı	Alt Tema	Kodlar	(f)
İhtiyaçlar	Öğretmenler	Pedagojik	Çevrimiçi Platformları Kullanma	3
			Çevrimiçi Rehberlik Etkinlik İçerikleri	2
			Öğrencilere Ulaşma/Etkileşim Sağlama	1
			Riskli Öğrencileri Takip Etme	1
			Okul, Öğrenci, Öğretmen İletişimini Takip Etme	1
	Veliler	Psikososyal	Zorlu Durumlarla Başa Çıkma	4
			Velilere Rehberlik Yapılması	2
			Zaman Yönetimi	1
			Veli Rehberliği	8
			Yardımla İhtiyacı Hissetmeme	5
Öğrenci Rehberliği	Öğrenciye Rehberlik Yapılması	Sorunun Çözüleceğine İnanmama	5	
		Bilgilendirilme İhtiyacı	5	
		Öğrenciye Rehberlik Yapılması	3	

	Rehber Öğretmen Desteği	1
	İletişim Kurulması	1
Psikososyal Destek	Motivasyon Sağlanması	1
	Psikolojik Destek	1
	Ders Dışı Görüşme	1
Öğrenme Ortamı	Ev Ortamını Düzenlemede Destek	2

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde rehberlik uygulamalarında ihtiyaçlar temasına bağlı görüşleri pedagojik ve psikososyal alt teması altında toplanmıştır. Öğretmenler, pedagojik alt teması altında ihtiyaç alanlarını çevrimiçi platformları kullanma (f=3), çevrimiçi rehberlik etkinlik içerikleri (f=2), öğrencilere ulaşma, etkileşim sağlama, riskli öğrencileri takip etme, okul, öğrenci, öğretmen iletişimini takip olarak belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların “*pedagojik*” boyutu ile ilgili görüşleri şunlardır:

“Dijital ortamları etkili kullanma becerilerini kazanmamız gerekir” (RÖ2).

“Online rehberlik çalışmaları konusunda etkinliklere ihtiyaç duydum”(RÖ3).

“Öğrencilerin psikolojik durumlarıyla ilgili konulara öncelik verilmelidir” (MY6).

“Psiko eğitim uygulamaları için daha fazla etkinlik içerikleri ile uzaktan eğitimde uygulanabilecek rehberlik etkinliklerine ihtiyaç bulunmaktadır” (RÖ8).

“Online rehberlik çalışmalarının geliştirilmesi, idareci, öğrenci, öğretmen arasındaki iletişimin kuvvetli olması gerekiyor (RÖ18).

Öğretmenler, psiko sosyal alt temasına bağlı ihtiyaç alanlarını ise zorlu durumlarla başa çıkma, velilere rehberlik yapılması ve zaman yönetimi olarak belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların “*psikosozyal*” boyutuna ilişkin görüşleri şunlardır:

“Öğrenciye ulaşarak, depresyon, anksiyete ve yas gibi konularda çalışma yapılması gerekir (RÖ4).

“Rezilyans, psikolojik sağlamlık, zaman yönetimi, stresle başa çıkma yöntemleri ile aile içi iletişim gibi konularda kapsamlı çalışmalar yapılmasına ihtiyaç vardır” (RÖ9).

“Pandemi döneminde öğrencilerin ev ortamında derslere nasıl gireceği ve nasıl takip edileceği, öğrencilerin sosyal ve duygusal yönden nasıl destekleneceği konularında velilere rehberlik yapılması gerekir” (MY11).

“Psikolojik sağlamlık, teknoloji bağımlılığı, uyku, yemek düzeni, ev kuralları, davranış bozuklukları, ihmal ve istismar riski olan çocukları izleme konularında çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır” (RÖ14).

Görüldüğü gibi öğretmenler, pandemi döneminde en çok dijital ortamları etkili kullanma, uzaktan eğitim ortamına uygun rehberlik etkinlikleri, psikolojik, sosyal ve duygusal destek, özel durumu olan öğrencilerin izlenmesi ile velilere rehberlik konusunda ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 3’te görüldüğü gibi, veliler çevrimiçi eğitimde okul rehberlik hizmetlerindeki ihtiyaçları veli rehberliği, öğrenci rehberliği, psikososyal destek ve öğrenme ortamı olmak üzere dört alt tema altında belirtmişlerdir. Veliler, veli rehberliği alt teması altında velilerin yardım alamadığını (f=8), yardım ihtiyacı hissetmediklerini (f=5), sorunun çözüleceğine inanmadıklarını (f=5) ve velilerin bilgilendirme ihtiyacı (f=5), olduğunu belirtmişlerdir. Bazı velilerin “*veli rehberliği*” alt teması ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Yardım alma ihtiyacı hissetmedim” (V1).

“Bu süreçte rehberlik tarafından periyodik olarak çocuklarla birlikte evde eğitim ve zaman geçirme sürecinde bilgilendirilme ihtiyacımız oldu” (V2).

“Okul rehberlik hizmetleri konusunda velilere yönelik rehberlik yapılabilirdi” (V18).

“Sorunlarımız olmasına rağmen rehberlik hizmetinden yararlanabileceğimiz noktada yönlendirme-bilgilendirme yapılmadı.” (V25).

“Oğlumun ihtiyacı olduğunu düşündüm ama başvurmadım Çünkü biz velilere yapılan seminerdeki tavırları beğenmedim” (V7).

“Velilere destek verilebilirdi. Özellikle 1. Sınıf öğrenci velisi olarak bu seneyi daha iyi atlatabilmeyi tercih ederdim. Ancak rehber öğretmen hiç tanımadık bile..” (V29).

“Pandemiden önce rehberlikten danışmanlık aldım fakat çok faydasızdı, bu yüzden pandemi sürecinde talepte dahi bulunmadım” (V30).

Veliler, öğrenci rehberliği alt teması altında öğrenciye rehberlik yapılması (f=3) ve rehber öğretmen desteğine ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Bazı velilerin “*öğrenci rehberliği*” alt teması ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Çocuğumun derslere olan ilgisi giderek düştü, bununla ilgili destek bekledim” (V5).

“Ergenlerle iletişim, pandemi döneminde düşen ders çalışma motivasyonunu artırma, çocuklara psikolojik yardım, uzaktan eğitimde motivasyon, derslere etkili katılım ve ders çalışmaları konusunda rehberlik yapılabilirdi” (V10).

“Çocuklarda teknoloji bağımlılığı, evde kaliteli vakit geçirme, kaygı ile baş etme ve pandeminin yarattığı duygusal boşluk ile ilgili yardım edilebilirdi” (V12).

“Anne-arkadaş-öğretmen ilişkisinin karmaşıklığında çocuğa nasıl yaklaşmak gerektiği, öfke kontrolü, ödev fobisi, bilgisayar bağımlılığı ile ilgili yönlendirme yapılabilirdi (V23).

Tablo 3’te görüldüğü gibi, veliler psikososyal destek alt teması altında iletişim kurulması, motivasyon ile psikolojik destek sağlanması ve öğrencilerle ders dışı zamanlarda görüşülmesine ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Bazı velilerin “*psikososyal destek*” alt teması ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Evde online eğitim gören çocukların görüşleri alınarak her sınıfa özel bir ders eklenebilirdi. Haftada 1 ders sohbet niteliğinde görüşmeler iyi olurdu” (V4).

“... evde çalışma düzeni, psikolojik destek, velilerin öğrencilere yardımcı olması konusunda destek sağlanabilirdi” (V28).

Veliler öğrenme ortamı alt teması altında ise ev ortamının düzenlenmesinde desteğe ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Bazı velilerin “*öğrenme ortamı*” boyutuna ilişkin görüşleri şunlardır:

“...Çocuklara evde ders çalışma alışkanlığı kazandırma, ev ortamının ders için düzenlenmesi, onları motive etme, derslere katılımlarının sağlanmasına ihtiyaç duyuldu” (V14).

“Çocukların eğitim süreci konusunda yönlendirilmesi, veli ve öğrencilerle iletişim kurulması, uzaktan eğitim sürecinde öğrenciyi evde doğru yönlendirme ve okul tarafından öğrenci takibi faydalı olurdu” (V27).

Veliler, pandemi döneminde ev ortamında eğitim ve zaman geçirme, öğrencilerin derslere katılımı ve motivasyonu, ergenlerle iletişim, teknoloji bağımlılığı ve kaygı ile baş etme, verimli

ders çalışma, velilere ve öğrencilere psiko sosyal destek, ödev fobisi konularında ihtiyaçları olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, uzaktan eğitimde ev ortamını etkili öğrenmeye yönelik düzenleme bakımından desteğe ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Ancak veliler, genel olarak ihtiyaç duydukları konularda gerekli yardımı alamadıklarını, yalnız bıraktıklarını ya da yardım alma ihtiyacı hissetmediklerini belirtmişlerdir

3.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada dördüncü alt problem, “Covid 19 pandemisinde okul rehberlik hizmetlerinin etkililiği için neler yapılabilir?” Şeklinde ifade edilmiş olup, katılımcı görüşleri ile ilgili tema, alt temalar, kodlar ve görüş sayıları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

Öneriler Temasına Bağlı Alt Tema, Kodlar ve Görüş Sayıları

Tema	Katılımcı	Alt Tema	Kodlar	(f)
Öneriler	Öğretmenler	Rehberlik Etkinlikleri	Çevrimiçi Rehberlik Etkinlikleri Yapılması	8
			Teknik Altyapı	Uzaktan Erişim Olanakları Sağlanması
		Eğitsel Rehberlik	Çevrimiçi Görüşme Olanakları Sağlanması	1
			Etkili İletişim Sağlanması	2
		Rehberlik	Teknolojik Olanakların Geliştirilmesi	1
			Rehber Öğretmenlerin Desteklenmesi	1
	Veliler	Eğitsel Rehberlik	Veli Ve Öğrenci Seminerleri Düzenlenmesi	3
			Rehber Öğretmenlerin Öğrencilerle İletişim Sağlanması	3
		Bilgilendirme Yapılması	Ders Dışı Etkinlikler Düzenlenmesi	2
			Veli İle İletişim Sağlanması	1
			Eğitimin Yüz Yüze Planlanması	1
			Etkili Yönlendirme Yapılması	1
			Her Şeyin Velilerden Beklenmemesi	1
			Öğrencilerin Takip Edilmesi	1

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecindeki rehberlik uygulamalarına yönelik önerilerine ilişkin görüşlerinin rehberlik etkinlikleri, teknik altyapı ve eğitsel olmak üzere üç alt tema altında toplandığı görülmektedir. Öğretmenler genel olarak çevrimiçi rehberlik etkinlikleri yapılmasını (f=8) önermektedir. Bazı katılımcıların “*rehberlik etkinlikleri*” alt teması ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Uzaktan eğitimde kullanılacak, daha fazla rehberlik içerikleri üretilmesi, özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci, öğretmen ve ailelerin kullanabileceği daha fazla içeriklere ve etkinliklere ulaşılması yararlı olacaktır diye düşünüyorum” (RÖ8).

“Teknolojiden uzaklaştıracak oyun ve etkinlikler yapılabilir” (RÖ13).

“Öğrencilerin rehberlik ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik çalışmaların güncellenmesi, çevrimiçi araçların kullanımına uygun hale getirilmesi, planlamayı oluşturmada kolaylaştırıcı olacak, hedefleri belirlemede iyi veriler sağlayacaktır” (RÖ16).

“Online sosyal destek grupları, zamanı işlevsel kullanma becerilerinin öğretimi, ev içi faaliyetler hakkında bilgilendirme” (RÖ18).

Öğretmenler teknik altyapı alt teması altında uzaktan erişim olanağı sağlanmasını (f=3) ve çevrimiçi görüşme olanağı sağlanmasını önermektedir. Bazı katılımcıların “*teknik altyapı*” alt teması ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Zoom üzerinden çocuklarla grupla psikolojik danışma ve görüşmeler yapılabilir” (RÖ4).

“Uzaktan da olsa her sınıfa canlı ders niteliğinde ya da birebir görüşmeler yapılmalı belli aralıklarla, öğrenci ve velilere daha etkili erişim olanağı sağlanmalı” (MY6).

Öğretmenler, eğitsel alt teması altında ise etkili iletişim sağlanmasını (f=2), teknolojik olanakların geliştirilmesini ve rehber öğretmenlerin desteklenmesini önermektedirler. Bazı katılımcıların “eğitsel” boyutuna ilişkin görüşleri şunlardır:

“Öğrenci ve velilerin okuldan aktif rehberlik hizmeti alabileceğini hatırlatmakta fayda var. Sorumlu sınıflarda düzenli olarak etkinlik yapılabilir. Veli çalışmaları artırılabilir. Öğrenciler için e-twinning gibi platformlarda projeler geliştirilebilir” (RÖ9)

“Daha fazla EBA etkinliği ve kişisel gelişim rehberlik alanında eğitimlerin artması, rehber öğretmenlerin desteklenmesi, psiko sosyal destek ekibi ile işbirliği yapılması faydalı olur” (RÖ12).

“e-twinning projeleri daha etkin kullanılabilir. Veli ve öğrenci iletişimi koparılmamalı, artırılmalı. Online çalışmalar artırılarak katılım konusunda öğretmen ve idareden destek alınabilir” (RÖ9).

Görüldüğü gibi öğretmenler öncelikli olarak çevrimiçi rehberlik etkinlikleri geliştirilmesini, teknik altyapının güçlendirilerek etkili iletişim sağlanmasını ve rehber öğretmenlerin desteklenmesini önermektedirler.

Tablo 4 incelendiğinde, velilerin çevrimiçi yürütülen okul rehberlik hizmetlerinin etkili olmasına yönelik önerilerinin genellikle eğitsel rehberlik kapsamında olduğu görülmektedir. Bu bağlamda veliler, veli ve öğrenci seminerleri düzenlenmesini (f=3), rehber öğretmenlerin öğrencilerle iletişim sağlamasını (f=3), bilgilendirme yapılmasını (f=2) ve ders dışı etkinlikler düzenlenmesini (f=2) önermektedirler. Velilere göre ayrıca, veliler ile iletişim sağlanması, eğitimin yüz yüze yapılması, etkili yönlendirme yapılması, her şeyin velilerden beklenmemesi ve öğrencilerin takip edilmesi, çevrim içi rehberlik hizmetlerinin etkililiği için faydalı olabilir. Bu konu ile ilgili bazı velilerin görüşleri şu şekildedir:

“Rehberlik hizmetleri bölümündeki kişi ya da kişiler öğrencilerle, sınıf sınıf iletişime geçmelidir. Bu süreçte rehber öğretmenlerimiz bir miktar dışarıda kaldı diye düşünüyorum” (V1).

“Ailelere ve çocuklara yönelik seminerler düzenlenebilir. Ailelere rehberlik hizmetinden yararlanabileceği hissettirilmelidir” (V6).

“Öğrenci ve velilerle daha fazla iletişime geçilerek çocukların derse katılım, online eğitimi ciddiye alma konusunda düzenli eğitim verilebilir” (V10).

“Çocuklarla daha sık rehberlik dersi yapılırsa farkındalıklarının artacağına inanıyorum” (V15).

“Öğrencinin bu kriz durumunu zarar görmeden atlatması için, öğrencinin ihtiyaç duyduğu duygu ve durumu doğru değerlendirerek doğru aksiyon almak için yönlendirmesi gerekir” (V18).

“Her şeyi veliden beklememek. Karışıklığın, sorunların farkına vararak öğretmenlerle daha sağlıklı iletişim içinde aktif hale gelmeli. Öneri sunan, destek olabileceğini net ifade eden bir sistem kurulmalı” (V28).

“Veli ve öğrenciler ile devamlı iletişim halinde olmalı, online olarak toplantılar, seminerler düzenlemelidir. Öğrenci takibi benim için çok önemli, hiç bir takip yapılmadı.”(V29).

“Aileler ile telefon ile bağlantı kurulabilir, sıkıntı yaşanan durumlar hakkında bilgi alınabilir. Online görüşmeler, seminerler olabilir. Bu dönemde rehber öğretmenlerimizden uzaktan eğitim aracılığıyla öğrenci ve velilere eğitim verilmesi güzel olurdu” (V30).

Görüldüğü gibi, velilerin önerileri arasında rehberlik servisinin öğrenci ve velilerle iletişim kurması, bilgilendirici psiko sosyal eğitim ve seminerler vermesi, rehberlik hizmetlerinin tanıtılması yer almaktadır. Araştırmanın en önemli bulgularından biri, velilerin pandemi sürecinde okul rehberlik hizmetlerinin varlığı ve çevrimiçi yürütülen okul rehberlik hizmetleri hakkında yeterli düzeyde bilgilerinin olmaması, velilere bu konularda yeterli bilgilendirme yapılmamasıdır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine uygun olarak tartışma, sonuç ve öneriler sunulmuştur.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Katılımcıların Covid-19 pandemi sürecinde okul rehberlik hizmetlerinde karşılaşılan güçlüklerle ilişkin görüşleri incelendiğinde rehber öğretmenler, öğretim sürecinde görüşmeleri yapamama, öğrenciyi takip edememe, öğrenciye ulaşmada güçlük, özel eğitim öğrencilerini izleyememe, çevrimiçi içerik eksikliği ve uzaktan öğretim sürecinin etkili olmaması, şeklinde güçlükler yaşandığını belirtmiştir. Araştırma sonuçları ile benzer şekilde, Çetin Dalgıç ve diğerlerinin (2021), araştırma sonucuna göre rehber öğretmenler, pandemi sürecinde rehberlik ve psikolojik danışmanlık çalışmalarını verimli bulmadıklarını, öğrencilerin çalışıyor olması, kardeş sayısının fazlalığı nedeniyle öğrencilere ulaşmada zorluk yaşandığını ve öğrencilerin rehberlik hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanamadıklarını belirtmektedir. Öğrencilerin de pandemi döneminde uzaktan yürütülen okul rehberlik hizmetlerinden yararlanamadıkları, internet sorunu yaşandığı, dersin sorumlusuna ulaşamama, iletişim sorunu ve zaman yetersizliği gibi sorunlar yaşadıkları (Akyay & Yıldızhan, 2022), riskli davranışların takibi ve sevinde güçlükler yaşandığı (Koçyiğit Özyiğit & Erkan Atik, 2021), online rehberlik hizmetlerinde öğrencilerin bedensel tepkilerinin gözlemlenemediği ve empati kurma konusunda sorunlar yaşandığı (Erzen, 2021), öğretmenler bakımından eğitim öğretimde verimliliğin düştüğü, belirsizlik yaşandığı (Tuzgöl Dost vd., 2022), çevrimiçi psikolojik danışmanın mekanik ve yorucu olduğu (Yüksel Şahin, 2021), belirtilmektedir.

Araştırma sonuçları ile benzer şekilde, psikolojik danışmanların çevrimiçi psikolojik danışma uygulamalarında özellikle psikolojik danışma oturumlarının planlanması ve yürütülmesinde bağlantı problemleri nedeniyle güçlükler yaşadığı (Koçyiğit Özyiğit & Erkan Atik, 2021), çevrim içi psikolojik danışma hizmetlerine erişememezlik sorunu olduğu (Poyrazlı & Can, 2020), çevrimiçi psikolojik danışma yürütmenin teknolojik sorunlarının bulunduğu (Yüksel Şahin, 2021), psikolojik danışmanların pandemi sürecinde teknolojik, mesleki, ailevi ve psikolojik boyutlarda güçlüklerle karşılaştıkları (Özhan Ulusoy & Cihangül, 2021), vurgulanmaktadır. Araştırma sonucundan farklı olarak psikolojik danışmanlar pandemi sürecinde çevrimiçi psikolojik danışmanın verimli olduğunu ancak tek başına yeterli olmadığını (Yüksel Şahin, 2021), belirtmektedir. Ayrıca, pandemi sürecinin eğitim öğretimin işleyişi ile kişisel yaşantı bakımından olumlu etkileri olduğu, özellikle öğretmenler için eğitim öğretimde teknoloji kullanımının öğrenilmesi, çevrimiçi kaynak ve materyal hazırlamayı öğrenme, yüz yüze eğitimin önemini anlama, aile içi iletişimin geliştiği (Tuzgöl Dost vd., 2022),

belirtilmektedir. Ayrıca rehber öğretmenler, çevrimiçi rehberlik etkinliklerini yürütmede yeterli olmadıklarını, çevrimiçi etkinlik yapılamadığını ve rehberlik etkinliklerine katılımın yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Bu sonuç okul rehber öğretmenlerinin çevrim içi rehberlik uygulamalarını yürütmede eğitim ihtiyacı olduğunu ve bu durumun çevrimiçi rehberlik yapılmasını olumsuz etkilediğini göstermektedir. Pandemi, küresel düzeyde etkili olan bir kriz durumudur. Ancak bu kriz durumunda rehber öğretmenlerin yeterli olmadıkları görülmektedir. Benzer şekilde kriz durumları ve krize müdahalede psikolojik danışmanların yetersiz olduğu (Kaya & Yıldırım, 2017), rehberlik etkinliklerine katılımın yeterli olmadığı (Çetin Dalgıç vd., 2021), psikolojik danışmanların yeni teknolojilerin kullanımını konusunda eksiklikleri olduğu (Erzen, 2021), pandemide ani olarak uzaktan eğitime geçişle birlikte psikolojik danışmanların, danışanların ve süpervizörlerin yeterince deneyimli olmadıkları (Koçyiğit Özyiğit & Erkan Atik, 2021), belirtmektedir. Araştırma sonucunda, rehber öğretmenlerin çevrimiçi rehberlik etkinliklerini yürütmede yeterli olmadıklarını belirtmeleri, pandemi sürecinin uluslararası düzeyde ortaya çıkan bir kriz durumu olduğu dikkate alındığında, rehber öğretmenlerin kriz durumlarına hazırlıklı olmadıkları ile açıklanabilir. Bu sonuçlar, rehber öğretmenler başta olmak üzere tüm öğretmenler ve okul yöneticilerinin krize müdahale konusunda yeterliklerinin geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Çetiner ve İlhan'ın (2022) araştırma sonucuna göre, psikolojik danışmanlar ve rehber öğretmenler okullarda karşılaşılan krizlere müdahale konusunda kendilerini yeterli görmemektedirler. Öztan Ulusoy ve Cihangül'ün (2021) araştırma sonucunda ise psikolojik danışmanlar çevrim içi süreci yürütmede mesleki olarak yetersiz olduklarını, iş veriminin azaldığını, geribildirim sağlanmadığını ve görev tanımına uygun olmayan işlerle uğraştıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, rehber öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerde kriz durumlarına yönelik yeterli eğitimi almadıklarını, kendilerini bu konuda yetersiz bulduklarını göstermektedir. Doğal olarak bu durum, olası salgın hastalıklar, deprem, sel, savaşlar, yangın, göç, ihmal, istismar, intihar gibi kriz durumlarına müdahaleyi güçleştirebilir.

Rehber öğretmenler çevrimiçi eğitimin etkileri olarak kaygı yaşadıklarını, veli ve öğrencilerin farklı beklentileri olduğunu ve bu süreçte ilgisiz davrandıklarını belirtmişlerdir. Tüm bireyler gibi rehber öğretmenlerin de bir kriz durumu olan pandemi sürecinde kaygılanmış olmaları, rehberlik uygulamalarına odaklanmalarını ve öğrencilere ihtiyaç duydukları hizmeti yürütmelerini engellemiş olabilir. Bu sonuç, rehber öğretmenlerin hizmet öncesinden başlayarak psikolojik dayanıklılık konusunda yeterliklerinin sağlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçları ile benzer şekilde, pandemi sürecinde öğretmen ve öğrencilerin hastalanma kaygısı yaşadıkları (Aydın Güngör & Çeri, 2022), rehber öğretmenlerin motivasyon sorunu yaşadıkları (Çetin Dalgıç vd., 2021), pandemi sürecinin getirdiği belirsizlik ve olumsuzlukların bireylerin kaygı düzeylerini artırdığı (Çölgeçen & Çölgeçen, 2020; Poyrazlı & Can, 2020), öğrencilerde iletişim ve motivasyon sorunları yaşandığı, velilerin sürece dahil edilmediği (Topal vd., 2022), şeklinde araştırma sonuçları bulunmaktadır. Ayrıca, pandemide psikolojik danışmanların da kaygı yaşadıkları (Koçyiğit Özyiğit & Erkan Atik, 2021; Öztan Ulusoy & Cihangül, 2021), belirsizliğe karşı tahammülleri olmadığı ve yardıma ihtiyaç duydukları (Öztan Ulusoy & Cihangül, 2021), motivasyon düşüklüğü ile öğrencilerde okula karşı olumsuz duygular oluştuğu ve akademik gerileme olduğu (Tuzgöl Dost vd., 2022), covid 19 döneminin zorlayıcı bir süreç olarak psikolojik danışmanlarda korku, kaygı, üzüntü, öfke, sıkıntı, şaşkınlık, bıkkınlık ve umut duygularına neden olduğu (Yüksel Şahin, 2021) belirtmektedir. Araştırma sonuçları ile benzer şekilde pandemi döneminde bireylerde korku, stres ve davranış bozukluğu (Aslan, 2020), stres (Zhou vd. 2020), yalnızlık (Çetin & Anuk, 2020), kaygı (Çölgeçen & Çölgeçen, 2020; Zhou vd. 2020), umutsuzluk (Erdoğan vd., 2020), psikolojik sağlık düzeyinin düşük olması (Bilge & Bilge, 2020; Çelebi, 2020), şeklinde olumsuzluklar yaşandığına yönelik araştırma sonuçları bulunmaktadır. Görüldüğü gibi pandemi süreci, öğretmenler, öğrenciler ve veliler başta olmak üzere eğitim ile ilgili kişiler üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır.

Rehber öğretmenler pandemi sürecinde ev ortamının öğrenme için uygun olmadığını ve sanal sınıfların kalabalık olduğunu belirtmişlerdir. Uzaktan eğitim uygulamalarında öğrencilerin etkinliklere etkili katılımında, buldukları ortamın uygun olması büyük öneme sahiptir. Pandemi sürecinde öğrencilerin ev ortamının uygun olmaması rehberlik etkinliklerine, bireysel ve grupla görüşmelere katılımlarını olumsuz etkilemiş, bireysel görüşmeler açısından gizliliği ortadan kaldırmış olabilir. Ev ortamının uygun olmaması değişik faktörlerle ilişkili olabilir. Benzer şekilde, uzaktan eğitimde kardeş sayısının çok olması ve ailelerin ekonomik durumunun iyi olmaması nedeniyle ev ortamında teknolojik araçların yetersiz kaldığı ve eğitime erişimin sağlanamadığı (Çetin Dalgıç vd., 2021), psikolojik danışmada danışanın güvenliği ve mahremiyeti bakımından uygun ortamın sağlanamadığı ve etik sorunlar yaşandığı (Koçyiğit Özyiğit & Erkan Atik, 2021), şeklinde araştırma sonuçları bulunmaktadır. Ayrıca uzaktan eğitimde ev ortamının öğrenme için uygun olmadığı (Can & Nikolayidis, 2022), aile içi ilişkilerin olumsuz etkilendiği ve akran ilişkilerinde sorunlar yaşandığı (Tuzgöl Dost vd., 2022), bu bağlamda çevrimiçi psikolojik danışmada gizliliği korumak amacıyla ek tedbirlere ihtiyaç olduğu, teknolojik altyapının uygun hale getirilmesi, etik ilkeler ve standartların dikkate alınması gerektiği (Zeren & Bulut, 2018), belirtilmektedir.

Rehber öğretmenler pandemi sürecinde rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde teknik sorunlar yaşandığını ve altyapının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Pandemi sürecinde uzaktan eğitimde öğrencilerin rehberlik hizmetleri ile ilgili teknik sorunlar yaşadığına ilişkin yürütülen sınırlı sayıda çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Uzaktan eğitim uygulamalarının teknolojiye, internete ve elektriğe bağımlı olması tüm eğitim uygulamalarında olduğu gibi rehberlik uygulamalarına katılımı da olumsuz etkilemiştir. Örneğin, öğrencinin sosyo ekonomik düzeyi ve teknolojiye ulaşılabilirliğinin rehberlik çalışmalarının verimliliğini olumsuz etkilediği (Çetin Dalgıç vd., 2021), pandemi sürecinde uzaktan eğitimde öğrencilerin teknolojik cihazlarının yetersizliği ile internet bağlantı sorunları şeklinde teknik sorunlar yaşandığı (Topal vd., 2022), bağlantı problemleri yaşandığı (Koçyiğit Özyiğit & Erkan Atik, 2021), şeklinde benzer araştırma sonuçları bulunmaktadır. Ayrıca, teknoloji bilgisinin yetersizliği ve teknolojik araçların etkili kullanılamaması (Büyükcüra & Filiz, 2022), internet olmaması, teknolojik araçların yetersizliği ve kullanımının bilinmemesi (Öztañ Ulusoy & Cihangül, 2021), internet ve teknolojik araçları olmayan öğrencilerin olumsuz etkilendiği, öğretmenlerin ise teknolojik araçların kullanımında zorlandıkları, canlı derse bağlantı sorunları yaşadıkları (Tuzgöl Dost vd., 2022), şeklindeki teknik altyapı sorunları da okul rehberlik hizmetlerinin olumsuz etkilendiği sonucunu doğrulamaktadır.

Velilerin Covid-19 pandemi sürecinde okul rehberlik hizmetlerinde karşılaşılan güçlüklerle ilişkin görüşleri incelendiğinde, veliler hizmetlerin sunumunda uzaktan iletişim kuramadıklarını, okul rehberlik hizmetleri hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ve rehber öğretmenlerin çok fazla sayıda öğrenci ile uğraşmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Veli görüşleri, okul rehberlik hizmetleri hakkında yeterli düzeyde bilgilendirme ve iletişim sağlama ihtiyacı olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle çevrimiçi rehberlik uygulamalarının içeriği, yeri, zamanı ve hedef kitlesi hakkında veli ve öğrencilerin bilgilendirilmesi, gerekirse telefon, eposta ve mesaj sistemi kullanılarak iletişim sağlanması faydalı olacaktır. Benzer şekilde pandemi sürecinde öğrenciler ve veliler için anlık olarak uzaktan eğitime geçilmesinin belirsizlik ve kaygı yarattığı, daha çok rehberlik ve psikolojik ihtiyacın olduğu (Çetin Dalgıç vd., 2021), çevrim içi sunulan psikolojik yardımlarda yanlış anlama ve yorumlara dayalı iletişim sorunları yaşandığı (Poyrazlı & Can, 2020), aile içi çatışmaların arttığı, bilgisayar ve internet maliyetinin arttığı, eğitime erişim sağlanamadığı, çocukları takip etmenin zorlaştığı (Tuzgöl Dost vd., 2022), şeklinde araştırma sonuçları bulunmaktadır.

Araştırma sonucunda veliler çevrimiçi görüşme yapılamadığını ve kendilerine ve öğrencilere yönelik rehberlik yapılmasını beklediklerini, çevrimiçi seminer ve toplantıların yapılamadığını belirtmektedir. Bazı çalışmalarda (Akyay & Yıldızhan, 2022), pandemi sürecinde uzaktan eğitimde öğretmenlere ulaşılamadığı, öğretmenlerin ilgisiz davrandığının

belirtilmesi, araştırma sonuçları ile benzerlik taşımaktadır. Ayrıca, ailelerin tüm gün çocuklarla ev ortamında zorlandıkları, çocuklarının hastalanacağından kaygılandıkları, çocukların eğitiminde yetersiz kaldıkları, çocukları motive edemedikleri (Tuzgöl Dost vd., 2022), belirtilmektedir.

Araştırma sonucunda veliler, çevrimiçi uygulamalara erişim zorluğu ile maddî zorluklar yaşadığını belirtmişlerdir. Benzer şekilde rehberlik hizmetlerine erişim sorunu olduğu (Akyay & Yıldızhan, 2022), çevrim içi psikolojik hizmetlerde teknolojik sorunlar yaşandığı (Poyrazlı & Can, 2020), belirtilmektedir. Araştırma sonuçlarından farklı olarak pandemi sürecinin velilere katkıları olarak çocuklarla daha çok zaman geçirme ve onları daha iyi tanımaya katkı sağladığı, okulun, öğretmenin ve yüz yüze eğitimin değerinin anlaşıldığı, çocuk eğitiminde daha çok sorumluluk aldıkları, eğitimin ve sınıf yönetiminin zorluğunun anlaşıldığı, eğitim giderlerinin azaldığı ve teknoloji konusunda kendilerini geliştirdikleri (Tuzgöl Dost vd., 2022), belirtilmektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Katılımcıların okul rehberlik hizmetlerinde karşılaşılan güçlükleri aşmada kullandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin görüşleri incelendiğinde, eğitsel, teknolojik ve bireysel yöntemler kullandıkları görülmektedir. Öğretmenler eğitsel yöntemler olarak etkinlik ve seminerler düzenleme ve bu tür etkinliklere katılım sağlamaya çalıştıkları, etkili iletişim sağladıkları, çevrimiçi eğitime uygun içerik oluşturma ve öğrencileri motive etmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar rehber öğretmenlerin karşılaştıkları güçlükleri aşmada bireysel çabaları ile bilgilendirici seminer ve etkinlikleri kullandıklarını göstermektedir. Ancak, bu yöntemlerin etkililiği için daha kapsamlı araştırmalara ve bu hizmeti alan bireylerin geribildirimlerine ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Benzer şekilde rehber öğretmenlerin değişen şartlara uygun eğitsel rehberlik yapmaya ve motivasyonu sağlamaya çalıştıkları, özellikle veli, öğrenci ve öğretmen görüşmeleri gerçekleştirdikleri, sınav bilgilendirmeleri, anket uygulamaları, verimli ders çalışma yöntemleri ve seminer çalışmaları yaptıkları (Çetin Dalgıç vd., 2021), okul psikolojik danışmanlarının Covid 19 pandemi sürecinde öğretmen, öğrenci ve velilere yönelik destek hizmeti, gelişimsel ve önleyici hizmet ile iyileştirici hizmet kapsamında çalışmalar yürüttükleri (Topal vd., 2022), ağırlıklı olarak bilgi toplama ve yayma, programın geliştirilmesi, hazırlanması ve uygulanmasında rehberlik hizmeti sunulduğu (Büyükcüra & Filiz, 2022), araştırma yapma, kitap okuma, çevrimiçi etkinliklere katılma ve müşavirlik hizmeti sundukları (Öztan Ulusoy & Cihangül, 2021), belirtilmektedir. Ayrıca, pandemi sürecinde okul psikolojik danışmanlarının öğretmen, öğrenci ve velilere yönelik değişik çalışmalar yürüttükleri, öğrenciler için verimli ders çalışma teknikleri, zaman yönetimi, günlük planlama ve motivasyona yönelik çalışmalar yapıldığı, öğretmenler için öğrenci motivasyonunu artırma, öğretmen- öğrenci ilişkisini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapıldığı, veliler için ise aile içi iletişim ve çocukların akademik yönden desteklenmesi konularında destek olunduğu (Tuzgöl Dost, Aslan ve Aslan, 2022), belirtilmektedir. Ayrıca, okul psikolojik danışmanlarının bilinçli teknoloji kullanımı ve psikolojik sağlamlığa yönelik olarak seminer ve tanıtım etkinlikleri ile görüşmeler gerçekleştirdikleri, okul rehberlik hizmetleri kapsamında ise bireysel ve grupla rehberlik/psikolojik danışmalar yürüttükleri (Kaplan & Şentürk, 2022), psikolojik danışmanların güçlükler karşısında iletişim, bilgilendirme ve görüşme gerçekleştirdikleri, duygu yönetimi ve başa çıkma stratejileri konusunda da çalışma yürüttükleri (Öztan Ulusoy & Cihangül, 2021), görülmektedir. Görüldüğü gibi, rehber öğretmenler pandemi sürecinde okul rehberlik hizmetlerinin sunumunda karşılaştıkları güçlüklerle karşı genellikle bireysel yöntemleri kullanmayı tercih etmişlerdir.

Araştırma sonucunda rehber öğretmenler, teknolojik yöntemler olarak uzaktan öğretim tekniklerini ve çevrimiçi platformları kullanarak teknolojik destek sağlamaya çalıştıklarını

belirtmişlerdir. Bireysel yöntemler olarak ise nefes egzersizleri uyguladıkları görülmektedir. Benzer şekilde pandemi sürecinde rehber öğretmenlerin uzaktan eğitim tekniklerini kullanarak video, broşür, afiş ve sunum hazırlayarak destek sağladıkları (Çetin Dalgıç vd., 2021), öğrencileri tanıyabilmek için ölçek, envanter ve form gibi bir çok ölçme aracının kullanıldığı (Kaplan & Şentürk, 2022), belirtilmektedir.

Veliler ise çevrimiçi rehberlik hizmetlerinde karşılaştıkları güçlüklerle bireysel yöntemler olarak öğrencileri motive etmeye çalıştıklarını ancak bireysel çözüm ve sorunların çözülemeyeceğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç, velilerin rehberlik hizmetleri hakkında yeterli bilgileri olmadığı, kendilerine yeterli bilgilendirme yapılmadığı/yapılmadığı ve gerekli iletişimi sağlayamadıkları görüşü ile örtüşmektedir. Bu durumda velilerin doğal olarak kendi başlarının çaresine bakarak bireysel çabaları ile öğrencilerini motive etmeye çalıştıklarını, yetersiz oldukları konularda ise karşılaştıkları sorunların çözümü olmadığını veya sorunlarının çözülemeyeceğini düşünmelerine neden olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Can ve Nikolayidis'in (2022) araştırma sonucunda da veliler, pandemi sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları konusunda karşılaştıkları sorunların çözümsüz olduğunu ve çözüleceğine inanmadıkları, bu süreçte bazı öğretmen ve okul yöneticilerinin ilgisiz davrandıklarını ve bu yüzden sürece alışmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, özellikle pandemi gibi zorlu durumlarda çevrimiçi olarak yürütülen okul rehberlik hizmetleri hakkında velilere yönelik daha fazla müşavirlik hizmeti verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Rehber öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde okul rehberlik hizmetleri kapsamında en çok ihtiyaç duyulan konulara ilişkin görüşleri incelendiğinde pedagojik ve psikososyal boyutlarda ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir. Rehber öğretmenler, pedagojik ihtiyaç alanlarını çevrimiçi platformları kullanma, çevrimiçi rehberlik etkinlik içerikleri, öğrencilere ulaşma, etkileşim sağlama, riskli öğrencileri takip etme, okul, öğrenci, öğretmen iletişimini takip olarak belirtmişlerdir. Araştırma sonucu ile benzer şekilde çevrimiçi rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin alt yapısının oluşturulması, uzaktan eğitimde rehber öğretmenlerin görev tanımlarının netleştirilmesi ihtiyacı olduğu (Koç & Kaçdi, 2022), belirtilmektedir. Rehber öğretmenler, psiko sosyal ihtiyaç alanlarını ise zorlu durumlarla başa çıkma, velilere rehberlik yapılması ve zaman yönetimi olarak belirtmişlerdir. Pandemi sürecinde bireylerin yaşadıkları, kaygı, stres ve depresyon gibi ruhsal sorunlara yönelik olarak bireylerin psikolojik sağlık düzeylerinin yükseltilmesi gerektiği (Bozdağ, 2020), krize müdahale konusunda eğitim, işbirliği ve teknolojik destek sağlanmasına ihtiyaç olduğu (Öztan Ulusoy & Cihangül, 2021), belirtilmektedir.

Veliler çevrimiçi eğitimde rehberlik hizmetlerinde veli rehberliği, öğrenci rehberliği, psikososyal destek ve öğrenme ortamı bakımından değişik ihtiyaçları bulunduğunu belirtmişlerdir. Veliler, velilerin yardım alamadığını, yardım ihtiyacı hissetmediklerini, sorunun çözüleceğine inanmadıklarını ve velilerin bilgilendirme ihtiyacı olduğunu belirtmişlerdir. Veliler, öğrenciye rehberlik yapılması ve rehber öğretmen desteğine ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Ancak araştırma sonucundan farklı olarak, rehber öğretmenlerin öğrencilere yönelik verimli ders çalışma yöntemleri ve seminer çalışmaları yaptıkları (Çetin Dalgıç vd., 2021), belirtilmektedir. Araştırma sonucunda veliler psikososyal yönden iletişim kurulması, motivasyon ile psikolojik destek sağlanması ve öğrencilerle ders dışı zamanlarda görüşülmesine ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde sosyal ortamdan uzak kalma ve belirsizliğe bağlı motivasyon kaybı nedeniyle öğrencilerin daha çok rehberlik ihtiyacı olduğu (Çetin Dalgıç vd., 2021), okulla ilişkili konularda motivasyon kaybı yaşandığı (Erzen, 2021), belirtilmiştir. Ancak araştırma sonucundan farklı olarak, rehber öğretmenlerin öğrencilere yönelik motivasyonu artırmaya yönelik çalışmalar yürüttüğü (Çetin Dalgıç vd., 2021), belirtilmektedir. Velilerin görüşleri, pandemi gibi kriz durumlarında okul rehberlik hizmetlerine ve bu hizmetler

hakkında daha fazla bilgilendirilmelerine ihtiyaç olduğunu, ancak bu ihtiyacın yeterli düzeyde karşılanmadığını ortaya koymaktadır.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Rehber öğretmenler, pandemi sürecinde okul rehberlik hizmetlerinin etkililiğine yönelik olarak rehberlik etkinlikleri, teknik altyapı ve eğitsel konularda öneriler sıralamışlardır. Özellikle, rehber öğretmenlere uygun çalışma ortamı sağlanması, teknoloji kullanımı ve kriz durumlarına yönelik eğitilmeleri, okul veli işbirliği, uzaktan eğitim ortamına yönelik rehberlik uygulamaları ile ilgili içerik üretilmesini önermektedirler. Ayrıca, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere yönelik etkinlik planlanması, online çalışmalara katılımın özendirilmesi, psikososyal destek ekibi ile ortak çalışma planlanması, ev ziyaretleri yapılması, EBA’da daha fazla rehberlik etkinliği planlanması önerilmektedir. Rehber öğretmenler, eğitsel olarak etkili iletişim sağlanmasını, teknolojik olanakların geliştirilmesini ve rehber öğretmenlerin desteklenmesini önermektedirler. Akyay ve Yıldızhan’ın (2022), araştırma sonucunda öğrenciler, uzaktan eğitim ile gerçekleştirilen rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin iyileştirilmesine yönelik olarak rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin daha planlı ve programlı yürütülmesini, internet ve altyapı problemlerinin giderilmesini, öğretmenlerin ilgili olması, bireysel rehberlik hizmeti sunulmasını önermektedirler. Topal ve diğerlerinin (2022), araştırma sonucunda ise psikolojik danışmanlar, uzaktan eğitim sürecinde ders sayısının azaltılması, velilerin sürece dahil edilmesi, öğrenci motivasyonunun artırılması, öğrencilerin teknolojik cihazlara ulaşımı ile internete erişimlerinin sağlanarak teknik sorunların giderilmesi, uzaktan eğitim konusunda öğretmen ve velilerin eğitilmesini önermektedirler. Benzer şekilde, kamu kurum ve kuruluşlarının pandemi sürecinde rehberlik hizmetlerinin daha etkili yürütülmesine yönelik politikalar geliştirmesi, yasal düzenlemeler yapılması, teknolojik alt yapının geliştirilmesi ve psikolojik danışmanların uzaktan eğitimdeki görev ve sorumluluklarının düzenlenmesi (Koç & Kaçdı, 2022), önerilmektedir.

Araştırma sonuçları ile benzer şekilde pandemi gibi zorlu durumlarda rehber öğretmenlerin alan yeterliklerinin geliştirilmesine yönelik seminer ve eğitsel etkinlikler düzenlenmesi (Çetin Dalgıç vd., 2021), online rehberlik hizmetlerinin etkili yürütülebilmesi için altyapı ve insan kaynaklarının geliştirilmesi gerektiği (Erzen, 2021), veli, yönetici ve öğretmenlerin eğitilmesi, etkili iletişim ve işbirliği, yüz yüze görüşme olanağı sağlanması (Büyükcura & Filiz, 2022), önerilmektedir. Ayrıca, çevrimiçi rehberlik platformu oluşturulması, rehberlik içeriklerinin zenginleştirilmesi, öğrencilerle çevrimiçi görüşmeler yapılması, yönetici, öğretmen ve velilerin eğitilmesi (Koç & Kaçdı, 2022), kriz durumlarına yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler düzenlenmesi (Çetiner & İlhan, 2022), psikolojik danışmanların çevrimiçi uygulamalara ilişkin yeterliklerinin sağlanması bu alanda etik standartların oluşturulması, (Koçyiğit Özyiğit & Erkan Atik, 2021), olumlu katkılar sağlayabilir. Psikolojik danışma ile ilgili meslek içi çevrim içi eğitimler düzenlenmesi (Poyrazlı & Can, 2020), çevrim içi psikolojik danışmaya yönelik eğitim düzenlenmesi, teknolojik olanakların geliştirilmesi, kriz eğitimine yönelik lisans eğitimine önem verilmesi (Öztan Ulusoy & Cihangül, 2021) önerilmektedir. Pandemi döneminde ergenlere yönelik yürütülen psiko eğitim sürecinin covid 19’a karşı korkuları azaltması ve psikolojik sağlamlık düzeyini yükseltmesi (Yıldırım & Kumcağız, 2021), eğitimin önemini ortaya koymaktadır. Araştırma sonucundan farklı olarak pandemi gibi zorlu durumlarda çevrimiçi danışmanlık uygulamalarına yönelik olarak etik kurallar belirlenmesi de (Poyrazlı & Can, 2020), önerilmektedir.

Velilerin çevrimiçi rehberlik hizmetlerinin etkili olmasına yönelik önerilerinin genellikle eğitsel rehberlik kapsamında olduğu görülmektedir. Bu bağlamda veliler, veli ve öğrenci seminerleri düzenlenmesini, rehber öğretmenlerin öğrencilerle iletişim sağlanmasını, bilgilendirme yapılmasını ve ders dışı etkinlikler düzenlenmesini önermektedirler. Velilere göre ayrıca, veliler ile iletişim sağlanması, eğitimin yüz yüze yapılması, etkili yönlendirme yapılması, her şeyin velilerden beklenmemesi ve öğrencilerin takip edilmesi, çevrim içi rehberlik

hizmetlerinin etkililiği için faydalı olabilir. enzer şekilde, etkili iletişim ve işbirliği yapılması, rehberlik hizmetlerinin takibinin sağlanması, rehber öğretmenlerin uzaktan eğitimde daha etkin olmaları (Koç & Kaçdı, 2022), öğretmen idareci işbirliği sağlanması, hizmetlere erişim ve teknik destek sağlanması, yüz yüze eğitime geçilmesi ve uzaktan eğitim sürecinin etkili yönetimi (Can & Nikolayidis, 2022), şeklinde öneriler sunulmaktadır. Araştırmanın en önemli sonuçlarından biri olan velilerin okul rehberlik hizmetlerinin varlığı ve yürütülen hizmetler hakkında yeterli düzeyde bilgileri olmadığını belirtmiş olmaları, okul rehberlik hizmetlerinin etkili olarak yürütülmesine ve müşavirlik hizmetlerine ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, okul rehberlik hizmetlerinin etkili yürütülemediği veya rehber öğretmen ihtiyacı ile açıklanabilir. Görüldüğü gibi, pandemi sürecinde özellikle çevrimiçi ortamda okul rehberlik hizmetlerini planlama, uygulama, öğrenci ve velilerin çevrimiçi ortamda okul rehberlik hizmetlerine erişimini sağlama, öğrenci ve velilerle iletişimde güçlüklerle karşılaşmıştır. Literatürde eğitimin değişik alanlarında benzer güçlüklerle karşılaşılmasına yönelik araştırma sonuçları, çevrimiçi ortamda okul rehberlik hizmetlerinin de bu süreçte olumsuz etkilendiğini göstermektedir. Çevrimiçi ortamda sunulmaya çalışılan okul rehberlik hizmetlerinin öğrencilerin ev ortamının uygun olmaması nedeniyle etkili olamadığı, veli ve öğrencilerin ilgisizliği ile teknolojik araçların yetersiz kullanımının önemli bir sorun olduğu, veli ve öğrencilerin yönlendirme ihtiyacı bulunduğu görülmektedir. Ayrıca, okul yöneticileri, rehber öğretmenler başta olmak üzere tüm öğretmenler, öğrenciler ve velilerin dijital ortamların etkili kullanımını, psikolojik, sosyal ve duygusal destek, motivasyon, uzaktan iletişim ve işbirliği ile ev ortamında eğitim konularında yardıma ihtiyacı bulunmaktadır.

Kriz durumları (salgın hastalıklar, deprem, sel, göç, yangın vb..) ve uzaktan eğitime uygun rehberlik programları, rehberlik etkinlikleri hazırlanabilir. Rehber öğretmenler, psikolojik danışmanlar, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve okul yöneticilerinin kriz durumlarına hazırlıklı olmaları, bilinçlendirilmeleri, psikososyal müdahale hizmetleri ve psikolojik yardım konularında eğitilmeleri sağlanabilir. Bu amaçla farkındalık eğitimleri düzenlenebilir. Bu bilinçlendirme eğitimleri olası deprem, göç, salgın hastalıklar vb. zorlu durumlara hazırlıklı olmayı sağlayarak kriz sonrasında öğrencilerin, velilerin, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin yüz yüze eğitime daha sağlıklı dönemlerine de katkı sağlayacaktır. Kriz durumlarında belirsizliğin yaratmış olduğu kaygı nedeniyle özellikle veli ve öğrencilere psikososyal destek sunulması faydalı olacaktır. Rehber öğretmenler başta olmak üzere tüm öğretmen ve okul yöneticilerine hizmet öncesi eğitimlerinde kriz yönetimi, kriz dönemlerinde rehberlik hizmetleri ve uygulamaları konularında uygulamalı eğitimler verilebilir. Özellikle e-rehberlik uygulamaları ve buna uygun e-rehberlik içerikleri geliştirilmesi, teknolojinin etkili kullanımına önem verilmesi, kriz yönetiminin önceliklendirilmesi, okul-veli işbirliğinin sağlanması ve psikososyal destek ekibi oluşturulması faydalı olabilir. Bu araştırma, pandemi sürecinde çevrimiçi ortamda yürütülen okul rehberlik hizmetlerinin durumunun okul yöneticileri, rehber öğretmenler ve veli görüşlerine göre nitel araştırma yöntemlerine dayalı yürütülmesi ile görüşme soruları ile elde edilen verilerle sınırlıdır. Bu bağlamda farklı katılımcılarla farklı araştırma yöntemleri ile araştırmalar yürütülebilir. Pandemi sonrasında okul rehberlik hizmetlerinin etkililiği araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akyay, M. & Yıldızhan B. S. (2022). Uzaktan eğitim döneminde rehberlik hizmetlerinin öğrenci deneyimleri açısından değerlendirilmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 40-52.
- Aslan, R. (2020). Kovid-19 fizyoloji ve psikolojiyi nasıl etkiliyor? *Ayrıntı Dergisi*, 8(88), 47-53.

- Aydın Güngör, T. & Çeri, M. (2022). İlkokullarda görev yapan okul yöneticilerinin Covid 19 pandemi sürecinde eğitimin sürdürülmesinde yaşadıkları çatışmalara ilişkin görüşler. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 8(24), 185-218.
- Bakırcıoğlu, R. (2000). *İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde rehberlik ve psikolojik danışma*.(Beşinci baskı), Anı Yayıncılık.
- Bilge, Y. & Bilge, Y. (2020). Koronavirüs salgını ve sosyal izolasyonun psikolojik semptomlar üzerindeki etkilerinin psikolojik sağlamlık ve stresle baş etme tarzları açısından incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23(1), 38-51. doi: 10.5505/kpd.2020.66934
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (1998). *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods*. (3rd ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Bozdağ, F. (2020). Pandemi sürecinde psikolojik sağlamlık. *Turkish Studies*, 15(6), 247-257. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44890>
- Büyükcürü, F. & Filiz, S. (2022). Covid-19 sürecinde yaşananlara ilişkin psikolojik danışman görüşleri. *TEBD*, 20(1), 166-198. <https://doi.org/10.37217/tebd.1031571>
- Can, E. & Ozan, C. (2021). Eğitim Bilişim Ağı (EBA): Covid-19 küresel salgınının yansımaları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(3), 1553-1595.
- Can, E. & Ozan, C. (2022). Covid-19 pandemisinin okul yönetimine yansımaları. *TEBD*, 20(2), 368-393. <https://doi.org/10.37217/tebd.1007527>
- Can, E. & Nikolayidis, U. (2022). Veli ve öğretmen görüşlerine göre Covid-19 Pandemi sürecinde uzaktan eğitimin görünümü. *Başkent University Journal of Education*, 9(2), 136-153.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basic of qualitative research techniques and procedures for developing grounded theory*. Los Angeles, USA: Sage.
- Creswell, J. W. (2015). Nitel araştırma yöntemleri. (Çev. Eds. M. Bütün & S. B. Demir). Siyasal Kitabevi.
- Çelebi, G.Y. (2020). Covid 19 salgınına ilişkin tepkilerin psikolojik sağlamlık açısından incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 471-483. DOI: 10.21733/ibad.737406
- Çetin, C. & Anuk, E. (2020). Covid-19 pandemic process and psychological resilience: Sample of students from a public university. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(5), 170-189.
- Çetin Dalgıç, İ., Bulut, E. & Şengül, R. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde psikolojik danışmanlık ve rehberlik: Nitel bir araştırma. https://siirtram.meb.k12.tr/icerikler/uzaktan-egitim-surecinde-psikolojik-danismanlik-ve-rehberlik-nitel-bir-arastirma_10887310.html, web adresinden 26 Şubat 2023 tarihinde erişilmiştir.
- Çetiner, M. & İlhan, T. (2022). Psikolojik danışmanlar ve rehber öğretmenlerin krize müdahale deneyimlerinin incelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi (TÜBAD)*, 7(2), 268-282.
- Çölgeçen, Y. & Çölgeçen, H. (2020). Covid-19 pandemisine bağlı yaşanan kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi: Türkiye örneği, *Turkish Studies*, 15(4), 261-275. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44399>
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2005). *The sage handbook of qualitative research*. California: Sage Publications.

- Erdođdu, Y., Koçođlu, F. & Sevim, C. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde anksiyete ile umutsuzluk düzeylerinin psikososyal ve demografik deęişkenlere göre incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23(1), 24-37. DOI: 10.5505/kpd.2020.35403
- Erzen, E. (2021). Covid 19 salgını sürecinde psikolojik danışmanlık. *Millî Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 1(2), 332-374.
- Kaplan, E. & Şentürk, Ş. (2022). Uzaktan eğitim sürecindeki okul rehberlik ve psikolojik danışma programlarının öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(13), 436-460, DOI: 10.57135/jier.1169210
- Kaya, M. & Yıldırım, T. (2017). Liselerde çalışan psikolojik danışmanların okullarda yaşanan kriz durumlarına ilişkin algıları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 835-857.
- Kepeçođlu, M. (1995). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Özerler Matbaası.
- Koç, S. & Kaçdi, R. (2022). Uzaktan eğitim sürecinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri: Okul yöneticilerinin ve psikolojik danışmanların deneyimleri. *Uluslararası Eğitimde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi*, 6(1), 63-82. <https://doi.org/10.29329/ijiape.2022.437.6>
- Koçyiğit Özyiğit, M. & Erkan Atik, Z. (2021). Covid-19 sürecinde psikolojik danışma ve süpervizyon: #evdekal deneyimi. *Başkent University Journal of Education*, 8(1), 253-274. Retrieved from <https://buje.baskent.edu.tr/index.php/buje/article/view/385>
- Kuzgun, Y. (2009). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly, CA: Sage Publications.
- MEB. (2020). *Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliđi*. T.C. Resmî Gazete (31213, 14 Ağustos 2020). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/08/20200814-2.htm>
- Miles, M. B., & Huberman, M. A. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. London, UK: Sage.
- Özoğlu, S. Ç. (1977). Eğitimde güncel bir konu: Okullarda rehberlik hizmetleri. *Eğitim ve Bilim*, 1(6), 18-27.
- Öztan Ulusoy, Y. & Cihangül, N. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde psikolojik danışmanların krize müdahale deneyimlerinin incelenmesi. *Millî Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 1(1), 195-231.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research and evaluation methods*. Integrating theory and practice, (Fourth Edition). CA: Sage Publications.
- Poyrazlı, Ş. & Can, A. (2020). Çevrim içi psikolojik danışma: Etik kuralları, COVID-19 süreci, öneriler. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 59-83.
- Tan, H. (1992). *Psikolojik yardım ilişkileri*. "Danışma ve psikoterapi". Millî Eğitim Basımevi.
- Topal, N., Odacı, H., & Özer, Ş. (2022). Covid-19 pandemi sürecinde okul psikolojik danışmanlarının uzaktan eğitim hizmetlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(2), 1751-1789.
- Tuzgöl Dost, M., Aslan, H. & Aslan, A. M. (2022). Okul psikolojik danışmanlarına göre covid-19 pandemi sürecinin öğrenci, öğretmen ve velilere etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 47(211), 1-25.

- UNESCO. (2023). *UNESCO's education response to COVID-19*. <https://www.unesco.org/en/covid-19/education-response/initiatives>
- UNICEF. (2020). *COVID-19: More than 95 per cent of children are out of school in Latin America and the Caribbean*. <https://www.unicef.org/press-releases/covid-19-more-95-cent-children-are-out-school-latin-america-and-caribbean>
- Vergiliel Tüz, M. (2014). *Kriz yönetimi uygulama için temel adımlar*. Nobel Yayınları
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, O. & Kumcağız, H. (2021). Salgın hastalıkla mücadele psiko-eğitim programının ergenlerin Covid-19 korkusu ve psikolojik sağlamlık düzeylerine etkisi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10(4), 1471-1489. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.858679>
- Yüksel Şahin, F. (2021). Psikolojik danışmanların Covid-19'a, yüz yüze ve çevrimiçi psikolojik danışma yapmaya, yüz yüze ve çevrimiçi eğitim almaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 496-522.
- Zeren, Ş. G. & Bulut, E. (2018). Çevrimiçi psikolojik danışmada etik ve standartlar: Bir model önerisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 63-80.
- Zhou, S. J., Zhang, L. G., Wang, L. L., Guo, Z. C., Wang, J.Q., Chen, J. C., & Chen, J. X. (2020). Prevalence and socio-demographic correlates of psychological health problems in Chinese adolescents during the outbreak of COVID-19. *European Child Adolescent Psychiatry*, 29, 749-758. <https://doi.org/10.1007/s00787-020-01541-4>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The importance of school guidance services has increased with the transition to distance education as a result of school closures during the Covid-19 Pandemic, which is effective at the global level. Guidance services in schools are a professional service provided by school guidance services based on planned, programmed, scientific principles, within the integrity of the education process, based on a developmental and preventive approach to support the teaching process, and based on the developmental and preventive approach, serving the holistic development of the student with the common understanding and cooperation of all stakeholders (MoNE, 2020). School administrators, school counselors, other teachers, school staff and parents have important duties and responsibilities in the implementation of school counseling services. Developmental and preventive services, remedial services and support services are provided within the scope of guidance services in educational institutions. However, the provision of these services in normal times may differ from the provision of these services in crisis situations such as pandemics. This research is considered important in terms of determining the current situation of school guidance services carried out during the Covid-19 pandemic process, which is effective at the global level, according to the opinions of teachers and parents, and providing suggestions for the development of school guidance services for crisis situations depending on the results to be obtained. The Covid 19 pandemic, which deeply affected the world, can be considered as a crisis situation due to its effects. School guidance services have a great role and function in overcoming this crisis period. It is important to examine the status of school guidance services in the crisis intervention process. The aim of this study is to reveal the status of school guidance services during the Covid 19 pandemic.

Method

The research was conducted in the 2020-2021 academic year with the voluntary participation of 15 guidance counselors and 3 school vice principals working in Istanbul and 30 parents. The research was designed in qualitative research design and case study model. Criterion sampling method was used to determine the study group of the research. In the research, guidance services carried out during the pandemic period are considered as a case. The data of the study were collected through electronic interviews with the help of 6 open-ended semi-structured interview forms developed with the help of pilot research and expert opinion. The data of the study were evaluated with the help of content analysis and descriptive analysis. Participant views were analyzed by dividing them into themes and sub-themes. As a result of the analysis of the research data, 4 themes, 13 sub-themes and 70 codes were determined for teacher opinions. For parent opinions, 4 themes, 9 sub-themes and 62 codes were identified. When the characteristics of the participants constituting the study group are examined, 18 teachers (14 female and 4 male) participated in the study, 3 of whom are assistant principals and 15 of whom are guidance counselors. 9 of the teachers have bachelor's degree and 9 have master's degree. All teachers have a seniority of 10 years or more. Of the parents who participated in the study, 28 were female, 2 were male, and 17 were not employed. Thirteen of the parents' students attend secondary school and 17 of them attend primary school.

Findings, Discussion and Conclusion

Teachers stated that during the pandemic period, they needed effective use of digital media, guidance activities suitable for distance education environment, psychological, social and emotional support, monitoring students with special conditions, and guidance for parents. During the pandemic process, teachers experienced difficulties such as not being able to plan guidance activities, not being able to carry out activities suitable for distance education, not being able to reach students and parents, the home environment not being suitable for providing guidance services, and the lack of interest of parents and students. Teachers used educational, technological and individual methods in the face of the difficulties they encountered in guidance services. As educational methods, they stated that they try to organize and participate in events and seminars, provide effective communication, and try to motivate students by creating content suitable for online education. They tried to use distance learning techniques and online platforms as technological methods and to provide technological support. As individual methods, they applied breathing exercises. Teachers recommend providing a suitable working environment for guidance counselors in crisis situations such as pandemics, training them on the use of technology and crisis situations, school-parent cooperation, producing content related to e-guidance applications, planning activities for special education, planning joint work with the psychosocial support team, and planning guidance activities on Education Information Network (EIN).

Parents stated that they needed education and spending time at home during the pandemic, students' participation and motivation in lessons, communication with adolescents, technology addiction, coping with anxiety, efficient studying, psycho-social support for parents and students, and homework phobia. However, they stated that they could not get the necessary help they needed and that they did not have information about school guidance services. The difficulties encountered by parents are difficulties in remote communication, lack of knowledge about guidance services, lack of communication between school administration and teachers, lack of extracurricular communication, and lack of necessary guidance. Parents tried to solve the difficulties they faced with individual methods such as family support and motivating children. Parents suggested organizing parent and student seminars, having guidance counselors communicate with students, providing information, and organizing extracurricular activities as educational suggestions for online guidance services to be effective. Parents also suggested communication with parents, face-to-face training, effective guidance, not expecting everything from parents, and monitoring students.

Guidance programs and guidance activities can be prepared for crisis situations (epidemics, earthquakes, floods, migration, fire, etc.) and distance education. Guidance counselors, teachers, students, parents and school administrators can be prepared for crisis situations, raised awareness, and trained on psychosocial intervention services and psychological help. In particular, it may be useful to develop e-guidance applications and appropriate guidance content.